A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (ötödik tanács)

2017. június 8.*

„Előzetes döntéshozatal — A szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség — Fizetésképtelenségi eljárások — 1346/2000/EK rendelet — 4. és 13. cikk — Valamennyi hitelező számára hátrányos jogügyletek — Az érintett jogügylet megtámadásának feltételei — Az eljárás megindításának helye szerinti államtól eltérő más tagállam jogának hatálya alá tartozó jogügylet — E jog alapján megtámadhatatlan jogügylet — 593/2008/EK rendelet — A 3. cikk (3) bekezdése — A felek által választott jog — Valamennyi releváns tényállási elemnek az eljárás megindításának helye szerinti államhoz való kapcsolódása — Hatás”

A C-54/16. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Tribunale Ordinario di Venezia (velencei rendes bíróság, Olaszország) a Bírósághoz 2016. január 29-én érkezett, 2016. január 7-i határozatával terjesztett elő

a **Vinyls Italia SpA**, fizetésképtelenségi eljárás alatt,

és

a **Mediterranea di Navigazione SpA** között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (ötödik tanács),

tagjai: J. L. da Cruz Vilaça tanácselnök, M. Berger (előadó), A. Borg Barthet, E. Levits és F. Biltgen bírák,

főtanácsnok: M. Szpunar,

hivatalvezető: M. Aleksejev tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2016. december 1-jei tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a Vinyls Italia SpA, fizetésképtelenségi eljárás alatt, képviseletében S. Girotto, F. Marrella és M. Pizzigati avvocati,

– a Mediterranea di Navigazione SpA képviseletében M. Maresca, F. Campodonico, L. Fabro és G. Duca avvocati,

– az olasz kormány képviseletében G. Palmieri, meghatalmazotti minőségben, segítője kezdetben: D. Del Gaizo, később: P. Pucciariello avvocati dello Stato,

* Az eljárás nyelve: olasz.

– a görög kormány képviseletében E. Zisi és S. Charitaki, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében E. Montaguti, M. Heller és M. Wilderspin, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2017. március 2-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a fizetésképtelenségi eljárásról szóló, 2000. május 29-i 1346/2000/EK tanácsi rendelet (HL 2000. L 60., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 1. kötet, 191. o.; helyesbítés: HL 2006. L 234., 43. o.) 13. cikkének értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet a fizetésképtelenségi eljárás alatt álló Vinyls Italia SpA és a Mediterranea di Navigazione SpA (a továbbiakban: Mediterranea) között azzal kapcsolatban folyamatban lévő eljárás keretében terjesztették elő, hogy megtámadási keresetet nyújtottak be annak érdekében, hogy ez utóbbi társaság fizesse vissza azon összegeket, amelyeket az előbbi társaság a fizetésképtelenné nyilvánítását megelőző hat hónapon belül fizetett ki a számára.

Jogi háttér

A Római Egyezmény

3 A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, Rómában, 1980. június 19-én aláírásra megnyitott egyezmény (HL 1980. L 266., 1. o.; kihirdette: a 2006. évi XXVIII. törvény; a továbbiakban: Római Egyezmény) 3. cikkének (1) bekezdése kimondja:

„A szerződésre a felek által választott jog az irányadó. A jogválasztásnak kifejezettnek kell lennie, vagy annak a szerződés rendelkezéseiből, illetve az eset körülményeiből kellő bizonyossággal megállapíthatónak kell lennie […]”

4 A Római Egyezménynek az Európai Közösségek Bírósága által történő értelmezéséről szóló első jegyzőkönyv (HL 1989. L 48., 1. o.; kihirdette: a 2006. évi XXVIII. törvény) 2. cikke felsorolja a tagállamok azon bíróságait, amelyek kérhetik a Bíróságtól, hogy előzetes döntést hozzon valamely előttük folyamatban lévő ügyben felmerülő és ezen egyezmény értelmezését érintő kérdésben. Ami az Olasz Köztársaságot illeti, e lehetőséget a Corte suprema di cassazione (semmítőszék) és a Consiglio di Stato (államtanács) számára biztosították.

Az uniós jog

Az 1346/2000 rendelet

5 Az 1346/2000 rendelet (23) és (24) preambulumbekezdése a következőképpen szól:

„(23) A hatálya alá tartozó ügyeknél a rendeletnek az egységes kollíziós szabályokat kell rögzítenie, amelyek alkalmazási területükön az egyes államok nemzetközi magánjogi rendelkezéseinek helyébe lépnek. Eltérő rendelkezés hiányában az eljárás megindításának helye szerinti tagállam jogát kell alkalmazni (*lex fori concursus*). Ennek a kollíziós szabálynak mind a főeljárások, mind

a helyi eljárások esetében érvényesülnie kell; a *lex fori concursus* határozza meg a fizetésképtelenségi eljárások minden – mind anyagi, mind eljárási – joghatását az érintett személyek és jogviszonyok tekintetében. Ez szabályozza a fizetésképtelenségi eljárások megindításának, lefolytatásának és befejezésének valamennyi feltételét.

(24) A fizetésképtelenségi eljárás – amelyre általában az eljárás megindításának helye szerinti állam joga alkalmazandó – automatikus elismerése összeütközésbe kerülhet azokkal a szabályokkal, amelyek alapján az ügyleteket bonyolítják más tagállamokban. Annak érdekében, hogy az eljárás megindításának helye szerinti tagállamtól eltérő tagállamokban a jogos elvárások védelme és a folyó ügyletek biztonsága biztosított legyen, rendelkezéseket kell hozni számos, a főszabály alóli kivételről.”

6 Az említett 1346/2000 rendelet 4. cikke ekként rendelkezik:

„(1) Amennyiben e rendelet eltérően nem rendelkezik, a fizetésképtelenségi eljárásra és joghatásaira annak a tagállamnak a jogát kell alkalmazni, amelynek területén az ilyen eljárást megindítják (a továbbiakban: az eljárás megindításának helye szerinti állam).

(2) Az eljárás megindításának helye szerinti állam joga határozza meg az ilyen eljárások megindításának, lefolytatásának és befejezésének feltételeit. Különösen meg kell határozni [helyesen: E jog határozza meg különösen]:

[…]

m) a valamennyi hitelezőnek hátrányt okozó jogügyletek semmisségére, megtámadhatóságára vagy hatálytalanságára vonatkozó szabályokat.”

7 Az 1346/2000 rendelet 13. cikke értelmében:

„A 4. cikk (2) bekezdésének m) pontját nem kell alkalmazni, ha az összes hitelező számára hátrányos jogügylet által előnyhöz jutó személy bizonyítja, hogy:

– az adott jogügyletre egy másik tagállam joga irányadó, mint ahol az eljárást megindították,

és

– ez [a] jog a vonatkozó esetben nem teszi lehetővé a jogügylet semmilyen megtámadását.”

A „Róma I” rendelet

8 A szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló, 2008. június 17-i 593/2008/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2008. L 177., 6. o.; helyesbítés: HL 2009. L 309., 87. o.; a továbbiakban: „Róma I” rendelet) az 1. cikke (1) bekezdésének első albekezdésében előírja:

„Ezt a rendeletet szerződéses kötelezettségekre kell alkalmazni polgári és kereskedelmi ügyekben olyan helyzetekben, amikor különböző országok joga között kell választani.”

9 A „Róma I” rendeletnek „A jogválasztás szabadsága” című 3. cikkének (1) és (3) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(1) A szerződésre a felek által választott jog az irányadó. A jogválasztásnak kifejezettnek kell lennie, vagy annak a szerződés feltételeiből vagy az eset körülményeiből kellő bizonyossággal megállapíthatónak kell lennie. Választásukkal a felek a szerződés egészére vagy annak csak egy részére alkalmazandó jogot határozhatják meg.

[…]

(3) Amennyiben a jogválasztás időpontjában valamennyi, a jogviszonyra vonatkozó egyéb lényeges tényállási elem más országhoz kapcsolódik, mint amelynek jogát választották, a felek választása nem sértheti a másik állam azon jogszabályi rendelkezéseinek alkalmazását, amelyektől megállapodás útján nem lehet eltérni.”

Az olasz jog

10 A regio decreto n. 267 jogszabállyal (267. sz. királyi rendelet) jóváhagyott, 1942. március 16-i legge fallimentare (csődtörvény, a GURI 1942. április 6-i 81. száma) 67. cikkének (2) bekezdése kimondja:

„Amennyiben a felszámoló bizonyítja, hogy a másik fél ismerte az adós fizetésképtelen helyzetét, a lejárt tartozások teljesítéseit, az ellenérték fejében teljesített jogcselekményeket és az egyidejűleg akár harmadik személyek számára a tartozásokra vonatkozó elsőbbségi kielégítési jogot keletkeztető aktusokat is érvénytelenné kell nyilvánítani, amennyiben azokra a fizetésképtelenné nyilvánítást megelőző hat hónapon belül került sor.”

11 A codice di procedura civile (polgári perrendtartás, a továbbiakban: CPC) 167. cikke szerint:

„Az érdemi ellenkérelmében az alperesnek hivatkoznia kell – a felperes által felhozott tényekről állást foglalva – valamennyi védekezési jogalapjára, továbbá meg kell jelölnie az elérhetőségeit, az adóazonosító számát, azokat a bizonyítékokat, amelyekre hivatkozni kíván, és az általa benyújtott dokumentumokat, valamint meg kell fogalmaznia a kérelmeit.

Jogvesztés terhe mellett meg kell fogalmaznia esetleges ellenköveteléseit, és azokat az eljárási és anyagi jogi kifogásait is, amelyek figyelembevételére nem kerülhet sor hivatalból […]”

12 A CPC 183. cikke kimondja:

„A felek első beidézésére kitűzött tárgyaláson […]

[…] [a] felek pontosíthatják és módosíthatják a már előadott kérelmeket, kifogásokat és indítványokat.

[…]

Amennyiben szükséges, a bíróság a következő jogvesztő határidőket tűzheti ki a felek számára:

1) további 30 napos határidőt kizárólag a már előadott kérelmek, kifogások és indítványok pontosítására vagy módosítására korlátozott beadványok benyújtására;

[…]

3) további 20 napos határidőt kizárólag az ellenbizonyítékok megjelölésére.”

Az Egyesült Királyság joga

13 Az Angliában és Walesben alkalmazandó Insolvency Act 1986 (1986. évi csődtörvény, a továbbiakban: IA 1986) 239. cikkének (2) és (3) bekezdése előírja:

„(2) Ha a társaság [az IA 1986 szerint meghatározott] irányadó időpontban valamely személyt kedvező elbánásban részesített, a felszámoló kérelmezheti a bíróságtól a jelen szakaszon alapuló intézkedés meghozatalát.

(3) A követelés tárgyában eljáró bíróság a lenti rendelkezéseknek megfelelően az általa legmegfelelőbbnek tartott intézkedést hozza meg azon helyzet visszaállítása céljából, amely akkor állna fenn, ha a társaság nem biztosította volna az említett kedvező elbánást.

[…]”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

14 A Tribunale Ordinario di Venezia (velencei rendes bíróság, Olaszország) előtt, egyrészt a fizetésképtelenségi eljárás alatt álló, velencei székhelyű Vinyls Italia, másrészt pedig a ravennai (Olaszország) székhelyű Mediterranea között folyamatban lévő alapeljárás tárgya két olyan kifizetés (a továbbiakban: vitatott kifizetések) megtámadása iránti kérelem, amelyeket egy 2008. március 11-én kötött hajóbérleti szerződés teljesítése keretében eszközöltek, amely szerződés érvényességét egy 2009. december 9-i záradékkal meghosszabbították. Ezen, összesen 447 740,27 eurót kitevő kifizetéseket a Vinyls Italia eszközölte a Mediterranea részére azt megelőzően, hogy az előbbi társaságot egy olyan különös közigazgatási eljárás alá vonták, amely ezt követően a fizetésképtelenségének megállapításához vezetett.

15 Az alapeljárásban a Vinyls Italia felszámolója azzal érvelt, hogy a vitatott kifizetésekre a szerződéses határidőkhöz képest megkésve került sor, olyan időszakban, amikor közismert volt, hogy e társaság fizetésképtelen, és hogy e kifizetések a csődtörvény 67. cikkének (2) bekezdése értelmében megtámadhatók.

16 A Mediterranea vitatja a vitatott kifizetések megtámadhatóságát, és azzal érvel, hogy azokat olyan szerződés teljesítése keretében eszközölték, amelyet a felek az angol jognak vetettek alá. Márpedig e jog szerint, amely jog az 1346/2000 rendelet 13. cikke értelmében a meghatározó jog, a vitatott kifizetések nem támadhatók meg. Ezen érvelés alátámasztása érdekében a Mediterranea benyújtott egy, az Egyesült Királyságban letelepedett ügyvéd eskü alatt tett nyilatkozatát, amely szerint a jelen ügyben az angol jog nem teszi lehetővé a vitatott kifizetések megtámadását.

17 A Vinyls Italia viszont úgy véli, hogy az 1346/2000 rendelet 13. cikke eljárási kivételről rendelkezik. Márpedig ez utóbbit jellegénél fogva a bíró nem veheti hivatalból figyelembe, hanem arra az érintett félnek kell hivatkoznia a megtámadási keresetet elbíráló bíróság székhelye szerinti tagállam eljárásjoga által megállapított határidőn belül. Márpedig a jelen ügyben e kifogást megkésve hozták fel.

18 A kérdést előterjesztő bíróság először is rámutat arra, hogy az 1346/2000 rendelet 4. cikke (2) bekezdésének m) pontja értelmében a valamennyi hitelező számára hátrányos jogügyletek semmisségére, megtámadhatóságára vagy hatálytalanságára vonatkozó szabályokat a *lex fori concursus* határozza meg, azaz a fizetésképtelenségre vonatkozó olasz jog rendelkezései, vagyis a jelen ügyben a csődtörvény 67. cikkének (2) bekezdése. E rendelkezés lehetővé teszi a vitatott kifizetések megtámadását abban az esetben, ha a Mediterranea tudott a Vinyls Italia fizetésképtelenségéről abban az időpontban, amikor a kifizetéseket eszközölték.

19 E bíróság emlékeztet viszont arra, hogy az 1346/2000 rendelet 13. cikke értelmében e rendelet 4. cikke (2) bekezdésének m) pontját nem kell alkalmazni, ha a valamennyi hitelező számára hátrányos jogügylet által előnyhöz jutó személy bizonyítja, hogy az adott jogügyletre egy másik tagállam joga irányadó, mint ahol az eljárást megindították, és ez a jog a vonatkozó esetben nem teszi lehetővé a jogügylet semmilyen megtámadását. A kérdést előterjesztő bíróság hozzáteszi, hogy noha a Mediterranea e címen kifogással élt, ezt azt követően tette, hogy lejártak az olasz eljárásjogban előírt azon határidők, amelyeken belül e jog értelmében „eljárási kifogásokat" lehet felhozni.

20 A kérdést előterjesztő bíróság ezt követően megjegyzi, hogy az alapügyben szóban forgó szerződést az angol jog alá vető szerződéses kikötés a „Róma I" rendelet hatálya alá tartozhat. Márpedig e rendelet az 1. cikkének (1) bekezdése értelmében „olyan helyzetek[re vonatkozik], amikor különböző országok joga között kell választani", és 3. cikkének (3) bekezdésében korlátokat állít fel a felek által választott jog joghatásait illetően. Nem tűnik ki azonban egyértelműen, hogy az alapügyben szóban forgó helyzet kollízióval járna. Az alapügyben szóban forgó helyzet ugyanis két, olasz jog szerint alapított és Olaszországban székhellyel rendelkező társaság által e tagállamban kötött hajóbérleti szerződésre vonatkozik, amelynek tárgya vegyi anyagok olasz lobogó alatt közlekedő hajókon történő szállítása. Az említett szerződést viszont angol nyelven fogalmazták meg, és tartalmaz egy, az angol jog választására vonatkozó kikötést, valamint egy, a London Maritime Arbitrators Association (tengeri ügyekben eljáró választottbírák londoni egyesülete) joghatóságát választó kikötést.

21 Végül a kérdést előterjesztő bíróság szerint a Mediterranea által az alapeljárásban benyújtott, eskü alatt tett nyilatkozatból kitűnik, hogy az angol jog nem zárja ki általánosságban és absztrakt módon a vitatott kifizetések megtámadásának bármilyen lehetőségét, hanem azt a *lex fori concursus* által megállapítottaktól eltérő anyagi jogi feltételektől teszi függővé. Az IA 1986 239. cikkének (2) bekezdése ugyanis a felszámolót annak bizonyítására kötelezi, hogy az adós kifejezett szándéka a kifizetés címzettjének minősülő hitelező előnyben részesítése volt, és nem pedig annak bizonyítására, hogy a hitelező tudott az adós fizetésképtelenségéről.

22 E körülmények között a Tribunale Ordinario di Venezia (velencei rendes bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Az 1346/2000 rendelet 13. cikkében az összes hitelező számára hátrányt okozó jogügylet által előnyhöz jutó személy számára annak érdekében előírt bizonyítási teher, hogy kifogásolja e jogügyletnek a *lex fori concursus* rendelkezései alapján való megtámadását, olyan kötelezettséget jelent-e, hogy a szűk értelemben vett eljárási kifogás az eljáró bíróság eljárási jogában meghatározott határidőn belül terjeszthető elő, a rendelet által előírt mentességi rendelkezésre hivatkozva és az ezen rendelkezésben előírt két feltétel fennállását bizonyítva, vagy akkor kell-e alkalmazni az 1346/2000 rendelet 13. cikkét, amikor az érdekelt fél az eljárás folyamán kérte annak alkalmazását, akár az eljáró bíróság eljárási jogában az eljárási kifogásokra meghatározott határidő elteltét követően is, vagy akár hivatalból is, feltéve hogy az érdekelt fél bizonyította, hogy a hátrányt okozó jogügylet valamely másik tagállam *lex causaejának* hatálya alá tartozik, amelynek jogszabálya a konkrét ügyben nem tesz lehetővé semmilyen megtámadást?

2) Úgy kell-e értelmezni az 1346/2000 rendelet 13. cikkében foglalt, a *lex causae* szabályozására annak megállapítása érdekében történő hivatkozást, hogy »ez [a] jog a vonatkozó esetben nem teszi lehetővé a jogügylet semmilyen megtámadását«, hogy a kötelezettnek azt kell bizonyítania, hogy a konkrét ügyben a *lex causae* általánosságban és absztrakt módon nem teszi lehetővé a jelen ügyben hátrányt okozónak ítélt jogügylet – szerződésből eredő tartozás megfizetése – semmilyen megtámadását, vagy úgy kell-e azt értelmezni, hogy a kötelezettnek azt kell bizonyítania, hogy amennyiben a *lex causae* lehetővé teszi az ilyen jellegű jogügyletek megtámadását, nem állnak fenn konkrétan a *lex fori concursus* által meghatározott feltételektől eltérő, ahhoz szükséges feltételek, hogy az eljáró bíróság a megtámadásnak a jelen ügyben helyt adjon?

3) Abban az esetben is alkalmazható-e az 1346/2000 rendelet 13. cikkében foglalt, eltérést engedő szabályozás – figyelemmel annak azon céljára, hogy a jóhiszemű felek számára biztosítsa a jogügyletnek a *lex causae* szerinti stabilitása tekintetében fennálló bizalom védelmét –, amikor mindkét szerződő fél székhelye abban a szerződő államban van, amelynek joga előreláthatólag valamely szerződő fél fizetésképtelensége esetén a *lex fori concursus* lesz, és a felek egy másik szerződő állam jogának választására irányuló kikötés révén kivonják az e szerződés teljesítésére irányuló jogügyletek érvénytelenné nyilvánítását a *lex fori concursusnak* a *par condicio creditorum* elvének védelmét szolgáló, eltérést nem engedő rendelkezéseinek hatálya alól az esetlegesen bekövetkező fizetésképtelenség esetén valamennyi hitelezőnek hátrányt okozva?

4) Úgy kell-e értelmezni a »Róma I« rendelet 1. cikkének (1) bekezdését, hogy a rendelet alkalmazásában az »olyan helyzetek[…], amikor különböző országok joga között kell választani«, magukban foglalják az ugyanazon tagállamban székhellyel rendelkező társaságok által e tagállamban kötött olyan hajóbérleti szerződés esetét is, amely egy másik tagállam jogának választására vonatkozó kikötést tartalmaz?

5) A negyedik kérdésre adott igenlő válasz esetén, az 1346/2000 rendelet 13. cikkével összefüggésben úgy kell-e értelmezni a »Róma I« rendelet 3. cikkének (3) bekezdését, hogy a felek arra irányuló választása, hogy a szerződést »a jogviszonyra vonatkozó [valamennyi] egyéb lényeges tényállási elem[hez]« kapcsolódó tagállamtól eltérő tagállam joga alá vessék, nem érinti az előbbi tagállam jogában foglalt, eltérést nem engedő azon rendelkezések alkalmazását, amelyeket *lex fori concursusként* a valamennyi hitelezőnek hátrányt okozó, a fizetésképtelenséget megelőzően teljesített jogügyletek megtámadhatósága tekintetében alkalmazni kell, és így e rendelkezések elsőbbséget élveznek az 1346/2000 rendelet 13. cikkében foglalt mentességi rendelkezéssel szemben?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

23 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy az 1346/2000 rendelet 13. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy az arra kötelezi a valamennyi hitelező számára hátrányos jogügylet kedvezményezettjét – annak érdekében, hogy ez utóbbi kifogásolhassa ezen jogügyletnek a *lex fori concursus* rendelkezései szerinti megtámadására irányuló keresetet –, hogy eljárási kifogást hozzon fel azon tagállam eljárási joga szerinti formában és határidőn belül, amelynek területén a jogvita folyamatban van, illetve az 1346/2000 rendelet 13. cikkét az eljáró bíróság hivatalból is alkalmazhatja-e, adott esetben az érintett féllel szemben előírt határidő lejártát követően is.

24 Mindenekelőtt emlékeztetni kell arra, hogy az 1346/2000 rendelet 13. cikke értelmében e rendelet 4. cikke (2) bekezdésének m) pontját nem kell alkalmazni, ha a valamennyi hitelező számára hátrányos jogügylet által előnyhöz jutó személy bizonyítja, hogy az adott jogügyletre egy másik tagállam joga irányadó, mint ahol az eljárást megindították (a továbbiakban: *lex causae*), és a *lex causae* a vonatkozó esetben nem teszi lehetővé a jogügylet semmilyen megtámadását.

25 Amint a Bíróság kimondta, az 1346/2000 rendelet 13. cikke kifejezetten a bizonyítási teher megosztását szabályozza, azonban nem tartalmaz konkrétabb eljárási szempontokra vonatkozó rendelkezéseket. Így e cikk nem tartalmaz rendelkezéseket többek között a bizonyításfelvétel módja, az illetékes nemzeti bíróság előtt elfogadható bizonyítási eszközök vagy az e bírósághoz benyújtott bizonyítékok bizonyító erejének a bíróság általi értékelésére irányadó elvek tekintetében (2015. október 15-i Nike European Operations Netherlands ítélet, C-310/14, EU:C:2015:690, 27. pont). Ugyanez vonatkozik más eljárási szempontokra is, többek között arra, hogy valamely jogvita keretében milyen formában és milyen határidőn belül lehet az említett cikkre hivatkozni.

26 Márpedig az állandó ítélkezési gyakorlat szerint e szabályok uniós jogi harmonizációja hiányában azok megállapítása az eljárási autonómia elve alapján az egyes tagállamok belső jogrendjébe tartozik, azzal a feltétellel azonban, hogy e szabályok nem lehetnek kedvezőtlenebbek, mint a belső jog hatálya alá tartozó hasonló helyzetekre vonatkozó szabályok (az egyenértékűség elve), és nem tehetik gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé az uniós jog által biztosított jogok gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve) (2015. október 15-i Nike European Operations Netherlands ítélet, C-310/14, EU:C:2015:690, 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

27 Következésképpen az, hogy a valamennyi hitelező számára hátrányos jogügyletnek a *lex fori concursus* szerinti szabályok alapján való megtámadására vonatkozó jogvita keretében milyen formában és milyen határidőn belül lehet az 1346/2000 rendelet 13. cikkére hivatkozni, valamint az a kérdés, hogy az e jogvitában eljáró bíróság alkalmazhatja-e hivatalból e cikket, azon tagállam eljárási jogának hatálya alá tartozik, amelynek területén az említett jogvita folyamatban van.

28 E megállapítást nem kérdőjelezi meg az, hogy az 1346/2000 rendelet 13. cikkében bevezetett kivétel vonatkozik a *lex causae* által előírt elévülési időkre, a megtámadási kereset benyújtásának határidőire és a jogvesztő határidőkre is, amint ezt a Bíróság a 2015. április 16-i Lutz ítéletben (C-557/13, EU:C:2015:227, 49. pont) megállapította.

29 Az előző pontban említett ítéletben ugyanis a Bíróság azon megfontolás alapján jutott erre az eredményre, hogy az 1346/2000 rendelet 4. és 13. cikke *lex specialisnak* minősül a tagállamok nemzetközi magánjogát szabályozó többi jogszabályhoz, főleg a „Róma I” rendelethez képest, és e cikkeket az 1346/2000 rendelet által követett célkitűzések fényében kell értelmezni (lásd ebben az értelemben: 2015. április 16-i Lutz ítélet, C-557/13, EU:C:2015:227, 46. pont).

30 Közelebbről az 1346/2000 rendelet 13. cikke által követett célkitűzést illetően az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy e cikk a valamennyi hitelező számára hátrányos jogügylet által előnyhöz jutó személy jogos bizalmának védelmét célozza annak előírásával, hogy e jogügyletre továbbra is, még fizetésképtelenségi eljárás megindítását követően is, az a jog alkalmazandó, amely a jogügylet megvalósulásának időpontjában alkalmazandó volt, azaz a *lex causae* (2015. október 15-i Nike European Operations Netherlands ítélet, C-310/14, EU:C:2015:690, 19. pont).

31 E körülmények között meg kell állapítani, hogy sem az 1346/2000 rendelet 13. cikkének szövege, sem pedig az e cikk által követett célkitűzések nem teszik lehetővé annak megállapítását, hogy a *lex causae* határozza meg azt, hogy valamely bírósági eljárás keretében a félnek milyen formában és milyen határidőn belül kell hivatkoznia e cikkre. Az 1346/2000 rendelet és különösen annak 13. cikke ugyanis nem irányul arra, hogy megvédje a jogalanyt annak szokásos veszélyével szemben, hogy védekeznie kell ilyen eljárás keretében, akár azon tagállam bíróságai előtt, amelynek területén az érintett személy lakóhellyel vagy székhellyel rendelkezik, akár más tagállam bíróságai előtt, következésképpen arra sem irányul, hogy megvédje e személyt az illetékes bíróság által alkalmazott eljárásjoggal szemben.

32 Ennélfogva úgy kell tekinteni, hogy egy olyan nemzeti szabályozás, mint a CPC 167. cikke, amely lényegében előírja, hogy az alperesnek az ellenkérelmében jogvesztés terhe mellett hivatkoznia kell valamennyi védekezési jogalapjára, és meg kell fogalmaznia esetleges eljárási és anyagi jogi kifogásait, amelyek figyelembevételére nem kerülhet sor hivatalból – e cikket a CPC 183. cikkével összefüggésben értelmezve, amely kimondja, hogy a felek az első beidézésükre kitűzött tárgyaláson pontosíthatják és módosíthatják a kérelmeket, kifogásokat és indítványokat –, a jelen ítélet 26. pontjában felidézett egyenértékűség elvének és tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartására is figyelemmel alkalmazható az 1346/2000 rendelet 4. cikke (2) bekezdésének m) pontja értelmében vett megtámadási keresettel kapcsolatos jogvita keretében, amely során e rendelet 13. cikkére hivatkoznak.

33 Következésképpen az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy az 1346/2000 rendelet 13. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az, hogy a valamennyi hitelező számára hátrányos jogügylet kedvezményezettjének milyen formában és milyen határidőn belül kell felhoznia az e cikk értelmében

vett kifogást annak érdekében, hogy kifogásolja ezen jogügyletnek a *lex fori concursus* rendelkezései szerinti megtámadására irányuló keresetet, valamint az a kérdés, hogy az illetékes bíróság hivatalból is alkalmazhatja-e ezen cikket, adott esetben az érintett féllel szemben előírt határidő lejártát követően is, azon tagállam eljárási jogának hatálya alá tartozik, amelynek területén a jogvita folyamatban van. E jog azonban nem lehet kedvezőtlenebb, mint a belső jog hatálya alá tartozó hasonló helyzeteket szabályozó jog (az egyenértékűség elve), és nem teheti gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé az uniós jog által biztosított jogok gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve), amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia.

A második kérdésről

34 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság arra keres választ, hogy az 1346/2000 rendelet 13. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy az a fél, amelyre a bizonyítási teher hárul, azt köteles bizonyítani, hogy az adott ügyben a *lex causae* általánosságban és absztrakt módon nem ír elő semmilyen, a hátrányosnak ítélt jogügylettel szembeni jogorvoslati eszközt, illetve úgy kell-e értelmezni, hogy e félnek azt kell bizonyítania, hogy amennyiben a *lex causae* lehetővé teszi az ilyen jellegű jogügyletek megtámadását, nem állnak fenn konkrétan a *lex fori concursus* által meghatározott feltételektől eltérő, ahhoz szükséges feltételek, hogy az e jogügylettel szemben benyújtott keresetnek helyt lehessen adni.

35 E tekintetben a Bíróság mindenekelőtt kimondta, hogy – amint azt a jelen ítélet 30. pontja felidézte – az 1346/2000 rendelet 13. cikke által követett célkitűzésből egyértelműen kitűnik, hogy e cikk alkalmazása megköveteli az ügy valamennyi körülményének figyelembevételét. Nem állhat fenn ugyanis jogos bizalom a tekintetben, hogy a jogügylet érvényességét a fizetésképtelenségi eljárás megindítását követően e körülményektől elvonatkoztatva értékelik, miközben ilyen eljárás megindítása hiányában e körülményeket figyelembe kellene venni (2015. október 15-i Nike European Operations Netherlands ítélet, C-310/14, EU:C:2015:690, 20. pont).

36 Ezt követően a Bíróság kimondta, hogy az 1346/2000 rendelet 13. cikkében előírt kivétel szigorú értelmezésére vonatkozó kötelezettséggel ellentétes e cikk hatályának olyan kiterjesztő értelmezése, amely lehetővé tenné a valamennyi hitelező számára hátrányos jogügylet által előnyhöz jutó személy számára, hogy elkerülje a *lex fori concursus* alkalmazását azzal, hogy a *lex causae* valamely rendelkezése alapján csupán tisztán absztrakt módon hivatkozik az érintett jogügylet megtámadhatatlan jellegére (2015. október 15-i Nike European Operations Netherlands ítélet, C-310/14, EU:C:2015:690, 21. pont).

37 Végül a Bíróság azt is megállapította, hogy az 1346/2000 rendelet 13. cikke alkalmazásában, abban az esetben, ha a jogügylet semmisségének, megtámadhatóságának vagy hatálytalanságának megállapítása iránti eljárás alperese a *lex causae* olyan rendelkezésére hivatkozik, amelynek értelmében e jogügylet kizárólag az e rendelkezés által előírt körülmények között támadható meg, ezen alperesre hárul, hogy e körülmények hiányára hivatkozzon, és azt bizonyítsa (2015. október 15-i Nike European Operations Netherlands ítélet, C-310/14, EU:C:2015:690, 31. pont).

38 Következésképpen a Bíróság hallgatólagosan kizárta az olyan értelmezést, amely szerint az említett alperesnek azt kell bizonyítania, hogy a *lex causae* általánosságban és absztrakt módon nem ír elő semmilyen, az érintett jogügylettel szembeni jogorvoslati eszközt, amely értelmezés egyébiránt túlzottan szűk lenne, tekintettel arra, hogy ilyen jogorvoslati eszközök legalábbis absztrakt módon gyakorlatilag mindig léteznek, és amely értelmezés tehát megfosztaná hatékony érvényesülésétől az 1346/2000 rendelet 13. cikkét.

39 A fenti megfontolásokra tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy az 1346/2000 rendelet 13. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az a fél, amelyre a bizonyítási teher hárul, köteles bizonyítani, hogy amennyiben a *lex causae* lehetővé teszi a hátrányosnak ítélt jogügylet megtámadását, nem állnak fenn konkrétan a *lex fori concursus* által meghatározott feltételektől eltérő, ahhoz szükséges feltételek, hogy az e jogügylettel szemben benyújtott keresetnek helyt lehessen adni.

A harmadik–ötödik kérdésről

40 Az együtt megvizsgálandó harmadik–ötödik kérdés lényegében az 1346/2000 rendelet 13. cikkének értelmezésére vonatkozik, különösen annak lehetőségét illetően, hogy a „Róma I” rendelet 3. cikkének (3) bekezdése szerinti esetben e rendelkezésre hivatkozzanak, azaz akkor, amikor a felek közötti szerződés valamennyi tényállási eleme más országhoz kapcsolódik, mint amelynek jogát az említett felek választották.

41 Előzetesen rá kell mutatni arra, hogy a „Róma I” rendeletet a 28. cikke értelmében a 2009. december 17-től kötött szerződésekre kell alkalmazni. Amint a Bíróság rendelkezésére álló információkból kitűnik, az alapügyben szóban forgó kifizetéseket szabályozó szerződést 2008. március 11-én kötötték, és érvényességét egy 2009. december 9-i záradékkal meghosszabbították.

42 Következésképpen a „Róma I” rendelet az alapeljárásban nem alkalmazható.

43 E körülmények között, és mivel a Római Egyezménynek az Európai Közösségek Bírósága által történő értelmezéséről szóló első jegyzőkönyv 2. cikke értelmében a kérdést előterjesztő bíróság nem fordulhat a Bírósághoz ezen egyezmény értelmezésére vonatkozó kérdéssel, a jelen ítélet csak annyiban hivatkozik a „Róma I” rendeletre, amennyiben e döntéshozatalra utalás lehetővé teszi az 1346/2000 rendelet 13. cikke hatályának pontosítását.

44 E megfontolásokra tekintettel a harmadik–ötödik kérdést úgy kell átfogalmazni, hogy azok arra vonatkoznak, hogy lehet-e érvényesen hivatkozni az 1346/2000 rendelet 13. cikkére akkor, ha a szerződő felek, akik ugyanazon tagállamban rendelkeznek székhellyel, amely tagállam területéhez kapcsolódik valamennyi egyéb releváns tényállási elem is, az e szerződésre alkalmazandó jogként egy másik tagállam jogát választották.

45 E tekintetben közismert, hogy a nemzetközi kereskedelemben a szerződő felek rendszerint élnek azzal a lehetőséggel, hogy a szerződést egy adott tagállam joga alá vessék egy erre vonatkozó szerződéses kikötéssel, különösen annak érdekében, hogy a felek érintett szerződésből eredő jogaira és kötelezettségeire alkalmazandó jogot illetően biztosítsák a jogbiztonságot. A „Róma I” rendelet 3. cikkének (1) bekezdése, valamint a Római Egyezmény 3. cikkének (1) bekezdése is – amely utóbbi az 1346/2000 rendelet elfogadásakor valamennyi tagállamban hatályban volt – rendelkezik e lehetőségről.

46 Következésképpen, mivel az említett lehetőség az 1346/2000 rendelet elfogadásakor fennállt, és sem e rendelet 13. cikke, sem pedig a rendelet többi rendelkezése nem tartalmaz e tekintetben korlátozást, úgy kell tekinteni, hogy e 13. cikk abban az esetben is alkalmazandó, ha a felek e szerződést olyan tagállam jogának vetették alá, amely eltér attól a tagállamtól, amelyben mindkét fél lakóhellyel, illetve székhellyel rendelkezik.

47 Ezenkívül emlékeztetni kell arra, hogy az 1346/2000 rendelet (23) preambulumbekezdése kimondja, hogy e rendeletnek „a hatálya alá tartozó ügyeknél […] az egységes kollíziós szabályokat kell rögzítenie, amelyek alkalmazási területükön az egyes államok nemzetközi magánjogi rendelkezéseinek helyébe lépnek”.

48 Így, amint a jelen ítélet 29. pontja felidézte, a Bíróság kimondta, hogy az 1346/2000 rendelet 4. és 13. cikke *lex specialisnak* minősül a „Róma I” rendelethez képest, és e cikkeket az 1346/2000 rendelet által követett célkitűzések fényében kell értelmezni (2015. április 16-i Lutz ítélet, C-557/13, EU:C:2015:227, 46. pont).

49 Következésképpen meg kell állapítani, hogy a „Róma I” rendelet 3. cikkének (3) bekezdése nem szabályozza azt a kérdést, hogy amennyiben a felek jogválasztásán kívül valamennyi egyéb tényállási elem más tagállamhoz kapcsolódik, mint amelynek a jogát választották, a felek választását figyelembe kell-e venni az 1346/2000 rendelet 13. cikkének alkalmazásakor. E kérdést ugyanis kizárólag az 1346/2000 rendelet rendelkezéseire tekintettel és különösen az ez utóbbi rendelet által követett célkitűzésekre tekintettel kell megvizsgálni.

50 E tekintetben meg kell állapítani, hogy az 1346/2000 rendelet nem tartalmaz a „Róma I” rendelet 3. cikkének (3) bekezdéséhez hasonló, eltérést engedő rendelkezést. Következésképpen az 1346/2000 rendeletben foglalt, ennek ellentmondó elemek hiányában úgy kell tekinteni, hogy e rendelet 13. cikkére érvényesen lehet hivatkozni még akkor is, ha a szerződő felek, amelyek székhelye ugyanazon tagállamban van, amely tagállam területéhez kapcsolódik valamennyi egyéb releváns tényállási elem is, az e szerződésre alkalmazandó jogként valamely másik tagállam jogát választották.

51 Ebben az összefüggésben azonban emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a jogalanyok nem hivatkozhatnak az uniós szabályokra csalárd módon vagy visszaélésszerűen.

52 Ebben az összefüggésben az állandó ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy a visszaélésszerű magatartás fennállásának megállapításához egy objektív és egy szubjektív elem együttes fennállása szükséges. Egyrészt az objektív elemet illetően e megállapításhoz az szükséges, hogy objektív körülmények együttese következtében az uniós szabályozásban foglalt feltételek formális betartása ellenére sem valósul meg az e szabályozás által követett célkitűzés. Másrészt e megállapításhoz egy szubjektív elem is szükséges, azaz hogy az objektív körülmények összességéből annak kell következnie, hogy a szóban forgó ügyletek elsődleges célja jogtalan előny szerzése. A visszaélésszerű magatartás tilalma ugyanis nem releváns akkor, ha a szóban forgó ügyleteknek lehet más magyarázata is, mint pusztán valamely előny szerzése (2016. július 28-i Kratzer ítélet, C-423/15, EU:C:2016:604, 38–40. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

53 A Bíróság azt is kimondta, hogy e második, a gazdasági szereplő szándékához kapcsolódó elem fennállásának megállapításához többek között figyelembe lehet venni az érintett ügyletek tisztán színlelt jellegét. A kérdést előterjesztő bíróság feladata a nemzeti jog bizonyítási szabályaira figyelemmel – amennyiben az uniós jog hatékony érvényesülése nem sérül – annak megvizsgálása, hogy az alapeljárásban fennállnak-e a visszaélésszerű magatartás alkotóelemei (2016. július 28-i Kratzer ítélet, C-423/15, EU:C:2016:604, 41. és 42. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

54 Így, ami az 1346/2000 rendelet 13. cikkének olyan helyzetben való alkalmazását illeti, amint amelyről az alapügyben szó van, e cikk alkalmazásától csak abban az esetben lehet eltekinteni, ha objektív módon kitűnik, hogy az e cikk által követett célkitűzés, amely ezen összefüggésben abban áll, hogy védje a feleknek valamely adott jog alkalmazhatóságába vetett jogos bizalmát, nem valósul meg, és hogy a szerződést színlelt módon, azaz nem azzal az elsődleges céllal vetették az adott tagállam joga alá, hogy e szerződést ténylegesen a választott tagállam joga alá vessék, hanem hogy e tagállam jogára annak érdekében hivatkozzanak, hogy a szerződést vagy az annak teljesítése során eszközölt jogügyleteket kivonják a *lex fori concursus* alkalmazása alól.

55 Mindenesetre viszont emlékeztetni kell arra, hogy – amint arra a Bizottság rámutatott – pusztán az a tény, hogy a felek éltek azzal a lehetőséggel, hogy egy olyan helyzetben, mint amelyről az alapügyben szó van, a lakóhelyük, illetve székhelyük szerinti tagállamtól eltérő tagállam jogát válasszák, semmilyen vélelmet nem keletkeztet arra vonatkozóan, hogy szándékuk arra irányult, hogy csalárd módon vagy visszaélésszerűen kijátsszák a fizetésképtelenségre vonatkozó rendelkezéseket.

56 A fenti megfontolásokra tekintettel a harmadik–ötödik kérdésre azt a választ kell adni, hogy az 1346/2000 rendelet 13. cikkére érvényesen lehet hivatkozni akkor, ha a szerződő felek, akik ugyanazon tagállamban rendelkeznek székhellyel, amely tagállam területéhez kapcsolódik valamennyi egyéb releváns tényállási elem is, az e szerződésre alkalmazandó jogként egy másik tagállam jogát választották, feltéve hogy a felek e jogot nem csalárd módon vagy visszaélésszerűen választották, amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia.

A költségekről

57 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (ötödik tanács) a következőképpen határozott:

1) **A fizetésképtelenségi eljárásról szóló, 2000. május 29-i 1346/2000/EK tanácsi rendelet 13. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az, hogy a valamennyi hitelező számára hátrányos jogügylet kedvezményezettjének milyen formában és milyen határidőn belül kell felhoznia az e cikk értelmében vett kifogást annak érdekében, hogy kifogásolja ezen jogügyletnek a *lex fori concursus* rendelkezései szerinti megtámadására irányuló keresetet, valamint az a kérdés, hogy az illetékes bíróság hivatalból is alkalmazhatja-e ezen cikket, adott esetben az érintett féllel szemben előírt határidő lejártát követően is, azon tagállam eljárási jogának hatálya alá tartozik, amelynek területén a jogvita folyamatban van. E jog azonban nem lehet kedvezőtlenebb, mint a belső jog hatálya alá tartozó hasonló helyzeteket szabályozó jog (az egyenértékűség elve), és nem teheti gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé az uniós jog által biztosított jogok gyakorlását (a tényleges érvényesülés elve), amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia.**

2) **Az 1346/2000 rendelet 13. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az a fél, amelyre a bizonyítási teher hárul, köteles bizonyítani, hogy amennyiben a *lex causae* lehetővé teszi a hátrányosnak ítélt jogügylet megtámadását, nem állnak fenn konkrétan a *lex fori concursus* által meghatározott feltételektől eltérő, ahhoz szükséges feltételek, hogy az e jogügylettel szemben benyújtott keresetnek helyt lehessen adni.**

3) **Az 1346/2000 rendelet 13. cikkére érvényesen lehet hivatkozni akkor, ha a szerződő felek, akik ugyanazon tagállamban rendelkeznek székhellyel, amely tagállam területéhez kapcsolódik valamennyi egyéb releváns tényállási elem is, az e szerződésre alkalmazandó jogként egy másik tagállam jogát választották, feltéve hogy a felek e jogot nem csalárd módon vagy visszaélésszerűen választották, amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia.**

Aláírások